

Om helsetjenesten

Brukere av homøopati i Norge

Sammendrag

Bakgrunn. Homøopati er den mest brukte formen for alternativ medisin i Norge. Vi beskriver brukerne og deres plager, og undersøker endring i forhold til tidligere brukere og pasienter i allmennpraksis.

Materiale og metode. Vi gjennomførte en undersøkelse av 1 097 pasienter som i 1998 konsulterte 80 homøopater og har sammenliknet dem med pasienter hos homøopat i 1985 (1 072 konsultasjoner) og med pasienter i allmennpraksis (90 458 konsultasjoner).

Resultater. Hver fjerde pasient hos homøopat er under ti år, sammenliknet med hver 11. pasient i allmennpraksis og hver tiende pasient hos homøopat i 1985. Barn oppsøker oftest homøopat for hud- og luftveisplager. Halvparten av pasientene hadde brukt medisin forskrevet av lege i løpet av siste måned før de oppsøkte homøopat for samme plage. Kontaktårsaksmønsteret i homøopatpraksis er ikke ulikt det i allmennpraksis, med unntak av hjerte- og karsykdom.

Fortolkning. Det har vært en klar økning i andelen barn blant dem som oppsøker homøopat. Homøopati blir gjerne brukt komplementært til legebehandling for de samme plager.

Engelsk sammendrag finnes i artikkelen på www.tidsskriftet.no

Artikkelen bygger på en artikkel i *Homeopathy* (1)

Oppgitte interessekonflikter: Ingen

Aslak Steinsbekk

aslak.steinsbekk@medisin.ntnu.no
Institutt for samfunnsmedisin
Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet
Medisinsk-teknisk forskningssenter
7489 Trondheim

Vinjar Fønnebo

Nasjonalt forskningssenter innen komplementær og alternativ medisin
Universitetet i Tromsø

Totalt 37 % av befolkningen hadde i 1997 vært hos homøopat en eller annen gang (2). Dette gjør homøopati til den mest brukte alternative behandlingsformen i Norge. Hensikten med denne studien er å beskrive pasienter som oppsøkte homøopat i 1998 og gjøre en sammenlikning med en undersøkelse i 1985 og med en pasientundersøkelse fra allmennpraksis.

Materiale og metode

Undersøkelsen er del av en prospektiv observasjonsstudie av 1 097 pasienter som oppsøkte homøopat for første gang. Pasientene ble inkludert fortløpende i åtte perioder på 1–2 måneder i tidsrommet november 1996 til mai 1998. Pasientene ble rekruttert via et tilfeldig utvalg (n = 80) medlemmer av Norske Homeopaters Landsforbund (NHL). Medlemmene har gjennomgått en standardisert utdanning i både skolemedisinske og homøopatiske fag. Utfyllende beskrivelse av homøopatene som deltok finnes i en egen artikkel (3).

Pasientens kjønn, fødselsår og yrke ble registrert av homøopatene. Pasientene angav inntil tre hovedplager de håpet å få hjelp for, om de hadde brukt medisin forskrevet av lege siste måned for disse plagene og om de hadde fått skolemedisinsk eller alternativ behandling for plagene tidligere. Plagene ble kodet av førsteforfatter etter International Classification of Primary Care (ICPC) (4).

Dataene ble analysert i statistikkprogrammet SPSS versjon 10. Det er brukt kikkvadrattest for å teste sammenhenger.

Vi sammenlikner dataene fra 1998 med to tidligere studier. Den første er fra 1985 og omfattet 1 072 pasienter hos 54 homøopater (5). Den andre ble gjennomført i november 1988 og november 1989 og omfattet 90 458 pasientkontakter hos henholdsvis 96 % og 98 % av alle legene i Møre og Romsdal (6).

Resultater

63 % av pasientene i 1998-undersøkelsen var kvinner. Gjennomsnittsalderen var 30 år. Barn under ti år var den største gruppen og utgjorde en firedel av alle pasientene (fig 1).

Andelen under ti år hos homøopat i 1998 var 2,9 ganger høyere enn andelen i allmennpraksis (95 % konfidensintervall (KI) 2,6–3,2) og 2,6 ganger høyere enn andelen hos homøopat i 1985 (95 % KI 2,1–3,1).

Hovedplagen i 1998 ble hyppigst klassifisert i ICPC-gruppene luftveier, hud og psykisk (når de som rapporterte allergi ble kodet i gruppen luftveier) (tab 1). Luftveier og hud dominerte for pasienter under 40 år, mens plager i muskler og skjelett var hyppigst for eldre pasienter. De to vanligste kontaktårsakene i 1985, muskel- og skjelettplager og fordøyelsesplager, var 4. og 6. hyppigste årsak til kontakt i 1998. Fire av de fem hyppigste kontaktårsakene for pasienter hos homøopat i 1998 var også blant de fem hyppigste årsaker til konsultasjoner i allmennpraksis.

39 pasienter oppgav i 1998 at de hadde plager knyttet til hjerte- og karsystemet som en av tre hovedplager. Ni av disse oppgav dette som hovedplagen (tab 1). I tillegg til hovne ankler, åreknuter og hemoroider ble følgende plager oppgitt av pasientene: hjertebank (fem pasienter), uregelmessige hjerteslag (tre pasienter), angina pectoris (en pasient), høyt blodtrykk (11 pasienter). Tre oppgav henholdsvis «lymfeknutekreft», «kreft» og «lungkreft (operert)». I 1985 ble 4 % av pasientene kodet med hjerte- og karlidelser, men ingen oppgav at de hadde kreft. I allmennpraksis ble 12 % av pasientene kodet under hjerte- og karsystemet.

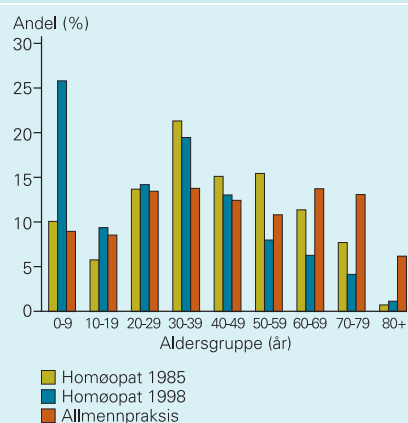
I 1998-undersøkelsen rapporterte 46 % av pasientene at de i den siste måneden før

Hovedbudskap

- Andelen barn under ti år blant pasienter hos homøopater er tre ganger høyere enn i allmennpraksis
- Halvparten av pasientene hos homøopat hadde brukt medisin forskrevet av lege siste måned for samme plage som de oppsøkte homøopat for
- Nesten alle pasientene hos homøopat hadde tidligere vært hos lege for samme plage

Figur 1

Aldersfordeling blant pasienter i homøopatpraksis i 1985 (N = 1 064) og 1998 (N = 1 056) og i allmennpraksis (N = 90 458). Prosentvis fordeling

undersøkelsen hadde brukt medisin forskrevet av lege for den hovedplagen de oppsøkte homøopaten for. 85 % hadde vært til skolemedisinsk behandling eller utredning for disse plagene. Hver fjerde hadde vært til alternativ behandling tidligere for de samme plagene, og av disse hadde 91 %

også vært til skolemedisinsk behandling eller utredning.

Diskusjon

Denne undersøkelsen viser at det var en større andel barn hos homøopatene i 1998 enn i 1985, og at andelen barn i 1998 var større enn andelen i allmennpraksis. Kontaktårsaksmønsteret i homøopatpraksis er ikke ulikt det i allmennpraksis, unntatt når det gjelder hjerte- og karsykdom.

Seleksjons- og informasjonsskjevhet er vurdert i primærartikkelen (1). Fordi undersøkelsen av homøopatpraksis i 1985 og den fra allmennpraksis er tverrsnittsstudier og dermed inkluderer flere gjengangere, kan det være en underestimert av andelen barn i disse to undersøkelsene. Vi mener at tidsforskjellen på minimum sju år mellom studien fra allmennpraksis og den fra 1998 ikke diskvalifiserer sammenlikningen, fordi senere mindre studier fra allmennpraksis rapporterer tall som i all hovedsak likner de tidligere tallene (7, 8).

Internasjonale undersøkelser viser at det er en høy andel barn som bruker alternativ medisin (9). Data fra Statistisk sentralbyrås helseundersøkelse viste at 9,9 % av alle norske barn under ti år hadde vært hos en alternativmedisinist siste 12 måneder i 1995. Sammenholdt med data fra tidligere

helseundersøkelser kan disse besøkstallene støtte en antakelse om at det reelt sett var flere barn som ble tatt med til homøopat i 1998 enn i 1985. Årsakene til denne utviklingen kan være flere. Foreldrene kan for eksempel være på jakt etter alternativer til gjentatt bruk av antibiotika eller de kan oppfatte det slik at leger er mer restriktive enn homøopater med å gi barn behandling.

Denne studien bekrefter tidligere studier (10) om at pasienter som oppsøker homøopat, i all hovedsak først har vært til skolemedisinsk behandling/utredning. Fordi pasientene i stor grad ser ut til å bruke både lege og homøopat samtidig, bør dette inspirere til økt samarbeid. En situasjon hvor legen ikke kjenner til eller ut fra manglende kunnskap ikke kan ta hensyn til at pasienten samtidig bruker homøopati, kan tenkes å svekke kvaliteten på behandlingen.

Vi anbefaler at tilsvarende studier gjennomføres med fem til ti års mellomrom. Det at andelen barn som oppsøker homøopat øker så sterkt, bør undersøkes nærmere. Man bør se på motivene for slik søkning og betydningen for fremtidig forbruk av helse-tjenester.

Litteratur

- Steinsbekk A, Fønnebø V. Users of homeopathy in Norway in 1998, compared to previous users and GP patients. *Homeopathy* 2003; 92: 3–10.
- Norges offentlige utredninger. Alternativ medisin. NOU 1998: 21. Oslo: Statens forvaltningstjeneste, Seksjon statens trykning, 1998.
- Steinsbekk A, Fønnebø V. Homøopatens praksis. En spørreundersøkelse om økonomi, antall pasienter og tidsbruk. *Dynamis* 1999; 4: 12–8.
- Norsk selskap for allmennmedisin. Klassifikasjoner og definisjoner for primærhelsetjenesten. Oslo: TANO, 1991.
- Lærum E, Borchgrevink CF, Wiens G. Hvem går til homøopat? *Tidsskr Nor Lægeforen* 1985; 105: 2478–82.
- Rokstad K, Straand J, Sandvik H. Pasientkontakter i allmennpraksis. *Tidsskr Nor Lægeforen* 1997; 117: 659–64.
- Grimsmo A, Grimstad SA, Lilleholt O et al. Informasjon til planlegging og sammenlikning i kommunene. Bruk av data fra EDB-journalen i allmennpraksis. *Tidsskr Nor Lægeforen* 1994; 114: 1977–82.
- Claussen B, Famm E, Nygård JF. ICPC-diagnoser i 60 allmennpraksiser. *Tidsskr Nor Lægeforen* 1994; 114: 821–4.
- Menniti-Ippolito F, Forcella E, Bologna E et al. Use of unconventional medicine in children in Italy. *Eur J Pediatr* 2002; 161: 690.
- Christie VM. Den andre medisinen. Oslo: Universitetsforlaget, 1991.

Tabell 1 Hovedplage for pasienter hos homøopat og diagnoser for pasienter i allmennpraksis. Prosent

	Homøopatisk praksis		Allmennpraksis ²
	1985 ¹	1998 ²	
A Allment/uspesifisert	–	16,0 (8,4) ³	6
B Blod	0,9	0,4	1
D Fordøyesorganer	11,6	7,3	5
F Øye		1,4	3
N Nervesystemet	6,6 ⁴	6,6	3
H Øre		5,3	3
K Hjerte- og karsystemet	4,1	0,8	12
L Muskel- og skjelettsystemet	15,5	9,0	17
P Psykisk	10,9	11,1	12
R Luftveier	10,1	17,7 (25,3) ³	14
S Hud	10,3	15,8	7
T Endokrine, metabolske, ernæringsmessige forhold	1,6	1,5	3
W Svangerskap, fødsel og familieplanlegging	0,5	1,1	6
U Urinveier		2,6	4
X Kvinnelige kjønnsorganer	7,4 ⁵	3,1	5
Y Mannlige kjønnsorganer		0,5	1
Z Sosialt	–	0,0	0
Infeksjoner	0,3	–	–
Ulykker/skader	3,9	–	–
Svulster	0,0	–	–
Ikke klassifisert	16,4	–	–
Antall (100 %)	1 064	1 097	86 427

¹ Hovedplage for pasienter hos homøopat i 1985 er kodet med bruk av en modifisert ICHPPC-liste

² Hovedplage er kodet med bruk av ICPC for pasienter hos homøopat i 1998 og for legens diagnose for pasienter i allmennpraksis

³ I 1998 rapporterte 7,6 % av homøopatpasientene allergi, som er kodet under A allment i ICPC. Bare 0,2 % rapporterte høysnue, som kodes R luftveier. Hvis alle som rapporterte allergi ble kodet under luftveier, ville andelen bli A allment 8,4 % og R luftveier 25,3 %

⁴ Inkluderer ICPC-gruppene F, N og H

⁵ Inkluderer ICPC-gruppene U, X og Y